Kommerskollegium 2013:8

Att flytta till Sverige

– hinder för den fria rörligheten för EU-medborgare

Kommerskollegium
National Board of Trade

Kommerskollegium är den myndighet i Sverige som ansvarar för frågor som rör utrikeshandel, EU:s inre marknad och handelspolitik. Vår främsta uppgift är att främja frihandel och klara spelregler för den internationella handeln. Vi arbetar också för en effektiv inre marknad och ett öppet, starkt multilateralt handelssystem med fortsatta handelspolitiska liberaliseringar. I vårt uppdrag strävar vi efter goda handelsmöjligheter på tre nivåer: på EU:s inre marknad, mellan EU och omvärlden samt globalt, framförallt inom ramen för världshandelsorganisationen WTO.

Som expertmyndighet förser vi regeringen med besluts- och förhandlingsunderlag inom handelsområdet. Det handlar såväl om löpande underlag för aktuella handelsförhandlingar som långsiktiga strukturella analyser. Våra utredningar och rapporter syftar till att öka kunskapen om handelns betydelse för samhällsekonomin och för en global hållbar utveckling.

Kommerskollegium har också verksamhet som riktar sig mot företag. Exempelvis finns på kollegiet SOLVIT-center som hjälper företag och privatpersoner som stöter på handelshinder på EU:s inre marknad. Kansliet för Sveriges råd för handelsprocedurer, SWEPRO, finns också under vårt paraply.

I vår roll som handelsmyndighet ingår dessutom att ge stöd till utvecklingsländer genom handelsrelaterat utvecklingssamarbete. På kollegiet finns också kontaktpunkten Open Trade Gate Sweden som bistår exportörer från utvecklingsländerna i deras handel med Sverige och EU.

www.kommers.se

Kommerskollegium, december 2013 – första tryckningen. ISBN: 978-91-86575-75-5

Förord

Medborgare i ett EU-land ska kunna röra sig fritt inom EU, för att arbeta, studera, pensionera sig eller helt enkelt besöka ett annat land.

Det är en av de fyra friheterna på EUs inre marknad; människor ska kunna flytta runt som de vill och kapital ska kunna föras fritt, likväl som varor och tjänster ska kunna köpas och säljas. Personrörligheten har också blivit viktigare för att handeln ska fungera, med en produktion som blir alltmer specialiserad och internationaliserad. Produktionen är beroende av att snabbt få tillgång till den kompetens som ofta endast finns hos ett fåtal specialiserade personer. Det bör alltså vara lätt för dem att förflytta sig mellan produktionsställen i olika länder, för att produktionen ska fungera smidigt.

När personer enkelt kan förflytta sig mellan länder kan även arbetsmarknaden fungera bättre.
Sist men inte minst handlar det om en personlig frihet för människor att välja var de vill bo och verka.

I den här rapporten belyser Kommerskollegium förutsättningarna för EU-medborgare från andra länder som vill bosätta sig i Sverige. Det är på många sätt enkelt att leva och etablera sig i det svenska samhället, men det finns en del besvärande hinder, som behöver åtgärdas.

Rapporten har skrivits av Sofia Råsmar och Ilja Tykesson. Jag vill slutligen rikta ett stort tack till alla aktörer som har bidragit med material till studien.

Stockholm, december 2013

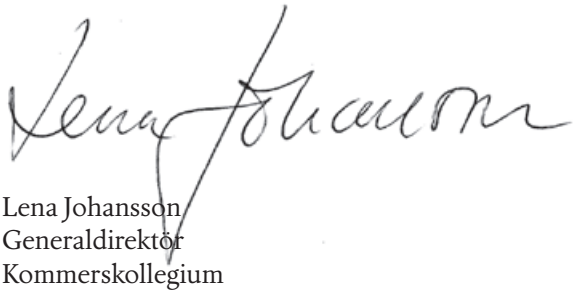

Lena Johansson
Generaldirektör
Kommerskollegium

Innehållsförteckning

Förord 1

1. Introduktion 4
1.1 Metod och materialinsamling 4
1.2 Avgränsningar och definitioner 5
1.3 Disposition 5

2. EU-regler för personrörlighet på den inre marknaden 6
2.1 Vad innebär fri rörlighet? 6
Fri rörlighet för arbetstagare 6
Fri rörlighet för alla EU-medborgare 6
Fri rörlighet för EU-medborgarens familj 6
2.2 Vilken yrkeskompetens räknas när EU-medborgaren flyttar? 7
2.3 Vilket skyddsnät har EU-medborgaren som flyttar? 7

3. Ny i Sverige – hinder i kontakter med myndigheter, arbetsgivare och företag 8
3.1 Att bo i Sverige utan personnummer 9
3.1.1 Vilket land ansvarar för EU-medborgares sjukvård? 9
3.1.2 Vad gäller när EU-medborgare omfattas av svenska regler? 10
3.1.3 Alla frågar efter personnummer 12
3.2 Att arbeta i Sverige 14
3.2.1 Att arbeta inom yrken som regleras i lag 14
3.2.2 Att arbeta inom yrken vars villkor bestäms i kollektivavtal 14
3.2.3 Diskrimineringsförbud för arbetsgivare 15
3.2.4 Kommande utveckling 15
3.3 Långa handläggningstider 15
3.3.1 Besked om registrering av uppehållsrätt 15
3.3.2 Besked om uppehållskort 16
3.3.3 Erkännande av yrkeskvalifikationer 16
3.3.4 Kommande utveckling 16
3.4 Brist på information och samordning 17
3.4.1 Tänkbar utveckling 17

4. Sammanfattande diskussion 18

Noter 19

Källförteckning 21

1. Introduktion

Det ska vara enkelt för EU-medborgare att arbeta i alla länder inom EU. Denna fria rörlighet för arbetstagare är en grundläggande rättighet i det europeiska samarbetet. Sedan EU-medborgarskapets tillkomst utvidgades den fria rörligheten till att också omfatta personer som inte arbetar.

Åtta miljoner EU-medborgare har använt sin rätt till fri rörlighet och bor idag i ett annat EU-land än sitt hemland.[1] En del flyttar för att arbeta eller söka arbete, andra för att studera. Alla ska kunna räkna med att bli behandlade på samma sätt som landets egen befolkning i kontakter med myndigheter och institutioner. De får inte utsättas för diskriminering och deras rätt till fri rörlighet får inte hindras om det inte finns speciella skäl.

Samtidigt som arbetslösheten i EU har ökat sedan mitten av 2009, har företagens rekryteringsbehov inom vissa sektorer också ökat. Den fria rörligheten för personer ger företag inom EU möjlighet att rekrytera kompetens som det är brist på i hemlandet från en större arbetsmarknad. Det är viktigt för företagen att hitta, anställa och temporärt kunna förflytta personal med rätt kompetens, något som närmare utvecklas i en rapport från Kommerskollegium.[2]

Med många länder på EU:s inre marknad, och den mängd nationella myndigheter som är inblandade, är det inte underligt att det ibland uppstår problem när personer flyttar mellan länder. En av fem EU-medborgare som har flyttat till ett annat EU-land, uppger i en undersökning att de har stött på problem.[3]

I denna rapport kartlägger Kommerskollegium hinder i Sverige för den fria rörligheten för EU-medborgare. De problem som oftast hålls fram är relaterade till folkbokföring (och därmed tillgång till personnummer). Ett annat problemområde är långa handläggningstider hos myndigheter, något som kan göra det svårt för en person att exempelvis börja arbeta i Sverige. Vi kan också konstatera att en bättre samordning mellan myndigheter och bättre anpassad information skulle underlätta för EU-medborgare i Sverige.

De problem som kommer fram i kartläggningen har olika karaktär och orsaker. En del är av juridisk karaktär såsom överskridande av fastställda handläggningstider och problem kopplade till den svenska folkbokföringen. Men det finns också andra problemområden som inte handlar om juridik – exempelvis samordning mellan och information från myndigheter. För EU-medborgaren som vill arbeta och leva i Sverige kan problemen sammantaget göra att personen avstår från flytten till Sverige.

1.1 Metod och materialinsamling

Underlag i kartläggningen utgörs dels av anmälningar till Solvit, dels av intervjuer med aktörer som har kontakt med EU-medborgare som flyttat till Sverige. Vi har gått igenom de anmälningar som har kommit in till Solvit Sverige sedan år 2010. År 2012 tog Solvit Sverige emot cirka 160 anmälningar. Cirka 50 % av dessa avsåg hinder för personer i Sverige.

Faktaruta

Solvit

Solvit-nätverket arbetar för att komma tillrätta med hinder för den fria rörligheten som företag och privatpersoner stöter på i kontakter med myndigheter. Genom att ge problemet en EU-rättslig belysning och föra en dialog med myndigheterna försöker Solvit hitta en lösning på problemet inom tio veckor. Solvit finns i alla EU-länder och samordnas av Europeiska kommissionen. Det svenska Solvit-centret finns på Kommerskollegium.

Övrigt material har samlats in genom intervjuer med företag och samtal med ambassader, myndigheter, universitet, intresseorganisationer, näringslivsstödjande organisationer och informationstjänster som dagligen är i kontakt med EU-medborgare.

1.2 Avgränsningar och definitioner

Vi har valt att redovisa de hinder som oftast kom fram under våra intervjuer och bland ärendena som har anmälts till Solvit. Kartläggningen är därmed inte uttömmande.

Vi redovisar kortfattat EU:s regler för fri rörlighet för de situationer som beskrivs i rapporten, i syfte att förklara det juridiska sammanhanget. Det finns dock många andra specialregler som gäller exempelvis för pensionärer och studenter, som vi inte tar upp här.

Den inre marknaden omfattar inte bara EU:s medlemsländer utan även de länder som är med i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), det vill säga Norge, Island och Liechtenstein. När vi i rapporten använder begreppet EU:s medlemsländer, innefattar det även EES-länderna, eftersom det är inremarknadsfrågorna som avhandlas.

Medborgare i Norge, Island och Liechtenstein är inte EU-medborgare. Men eftersom deras rättigheter i mångt och mycket överensstämmer med EU-medborgarnas innefattar vi dem i begreppet EU-medborgare i denna rapport.

1.3 Disposition

Vi börjar med att kortfattat gå igenom relevanta regler för fri rörlighet för personer. Därefter redovisar vi hinder som EU-medborgare möter i Sverige. Exempelvis svårigheter kopplade till folkbokföring och personnummer, problem detta orsakar i vardagen och i relation till vård och omsorg samt den svenska arbetsmarknaden. Vi visar hur myndigheters handläggningstider påverkar möjligheten att etablera sig i Sverige och avslutar med en diskussion om hur information från och samordning mellan myndigheter skulle kunna förenkla för personer som flyttar till Sverige.

2. EU-regler för personrörlighet på den inre marknaden

2.1 Vad innebär fri rörlighet?

Den fria rörligheten på EU:s inre marknad innebär att varor, tjänster, personer och kapital ska kunna röra sig fritt över gränserna på EU:s inre marknad. De får inte hindras av tullar, skatter, mängdrestriktioner eller åtgärder med motsvarande verkan som innebär att de behandlas sämre än inhemska produkter, tjänster eller medborgare. Den fria rörligheten får bara begränsas i situationer där exempelvis allmän ordning, säkerhet och hälsa måste skyddas.

Fri rörlighet för arbetstagare

Den fria rörligheten för arbetstagare är sedan 1957 en av hörnstenarna i den Europeiska unionen. Den innebär en rätt att söka arbete, arbeta och bosätta sig i ett EU-land på samma villkor som landets egna medborgare.[4] EU-medborgare som arbetar har generellt sett mer långtgående rättigheter än andra EU-medborgare.

Begreppet *arbetstagare* får inte definieras nationellt utan har en EU-rättslig innebörd som är gemensam för alla EU-länder.[5] Deltidsarbete, tidsbegränsade anställningar och säsongsarbeten är tillräckliga för att EU-medborgare enligt EU-rätten anses vara arbetstagare.[6] Den som har arbete har också *uppehållsrätt* som innebär en rätt att stanna i landet så länge personen anses vara arbetstagare.

Även aktivt arbetssökande kan räknas in i begreppet arbetstagare och ha uppehållsrätt. Det förutsätter att personen är aktivt arbetssökande och har en verklig möjlighet till anställning i landet.[7]

Fri rörlighet för alla EU-medborgare

År 1992 infördes EU-medborgarskapet, vilket bland annat innebar att även EU-medborgare som inte arbetade fick rätt att röra sig fritt inom respektive EU-land[8] i tre månader. Personen måste dock ha ett giltigt pass eller ett nationellt ID-kort från hemlandet. Efter tre månader krävs dessutom att personen har tillräckliga medel för sitt uppehälle och en heltäckande sjukförsäkring.[9] Efter fem års laglig vistelse i ett annat EU-land får personen permanent uppehållsrätt.[10] Den EU-medborgare som har uppehållsrätt i ett annat EU-land ska bli behandlad på samma villkor som landets egna medborgare.[11]

Fri rörlighet för EU-medborgarens familj

EU-medborgares familjemedlemmar har i hög utsträckning samma rättigheter som EU-medborgare. Är en familjemedlem själv EU-medborgare så kan han eller hon ha uppehållsrätt i egenskap av att själv vara EU-medborgare. Uppfyller inte familjemedlemmen kraven så kan han eller hon ansluta sig till en EU-medborgare som har uppehållsrätt.[12] Är en familjemedlem inte EU-medborgare ska han eller hon inom tre månader ansöka om ett så kallat

Faktaruta

Uppehållsrätt och uppehållskort

Med uppehållsrätt avses en rätt att stanna och uppehålla sig i en annan medlemsstat. Denna rätt är villkorad av att man arbetar eller har tillräckliga medel för sin egen och, om nödvändigt, sin familjs försörjning. Dessutom krävs en heltäckande sjukförsäkring för hela familjen.

Uppehållskort är ett bevis på uppehållsrätt som ges till familjemedlemmar till EU-medborgare som själva inte kommer från ett EU-land.

uppehållskort, ett bevis på att familjemedlemmen har uppehållsrätt i landet. Myndighetens handläggningstid får då vara högst sex månader.[13]

2.2 Vilken yrkeskompetens räknas när EU-medborgaren flyttar?

Den fria rörligheten för personer underlättas av att EU-länderna har likartade krav på vissa reglerade yrken och att länderna har kommit överens om gemensamma bestämmelser för erkännande av utländsk kompetens inom dessa yrken. Att ett yrke är reglerat innebär att det är fastställt i lagar eller förordningar vilka kvalifikationer som måste uppfyllas för att en person ska få arbeta inom yrket. Inom vissa yrken, som läkare och lärare, krävs det till exempel legitimation. För att kunna arbeta inom yrket och/eller få använda sig av sin yrkestitel måste alltså en EU-medborgare få sina kvalifikationer erkända av det nya landet.[14]

2.3 Vilket skyddsnät har EU-medborgaren som flyttar?

EU-medborgare som arbetar inom EU har rätt till socialförsäkringsförmåner, som sjukvård, sjukpenning och barnbidrag, på samma villkor som landets egna medborgare. Det finns EU-regler som bestämmer vilket land som har ansvar för en EU-medborgares skyddsnät, hemlandet eller det nya landet, när personen flyttar mellan EU-länder och deras socialförsäkringssystem.[15]

En EU-medborgare har exempelvis rätt att få intjänade socialförsäkringsförmåner från ett medlemsland tillgodoräknade vid flytt till annat medlemsland. Normalt sett kan man bara tillhöra ett lands socialförsäkringssystem åt gången. Vilket lands system det är, beror på var EU-medborgaren arbetar och är bosatt.

3. Ny i Sverige – hinder i kontakter med myndigheter, arbetsgivare och företag

Många aktörer som vi har träffat anser att mycket fungerar bra för inflyttande EU-medborgare, men att det finns utrymme för att förbättra situationen. I utredningen lyfter vi fram de problem som oftast återkom i våra intervjuer och samtal.

När en EU-medborgare flyttar till Sverige behöver han eller hon ha kontakt med olika myndigheter för att få stanna i landet längre än tre månader och för att få tillgång till funktioner och tjänster i det svenska samhället. Idag är det inte alldeles enkelt att veta vilka myndigheter man ska kontakta, vilka procedurer man ska gå igenom och hur dessa procedurer hänger samman.

I följande tabell kan man följa de olika procedurer som en EU-medborgare behöver gå igenom när han eller hon flyttar till Sverige, vilka krav Sverige ställer, respektive vilka rättigheter EU-rätten ger dem i dessa situationer.

Tabell 1. Detta möter en inflyttande EU-medborgare i Sverige[16]

Rättighet/ Tjänst	Procedur	Myndighet i Sverige	Svenska regler	EU-regler
Stanna i Sverige 0–3 månader	Ingen procedur nödvändig	Ingen myndighets-kontakt nödvändig	Krav på pass[17]	Krav på pass eller giltigt ID-kort[18]
Stanna i Sverige efter 3 månader	Registrera sin uppehållsrätt	Migrationsverket	Styrka sin uppehållsrätt: **Arbetstagare:** Visa att man arbetar genom exempelvis ett anställningskontrakt. **Personer som inte arbetar:** Visa att man har tillräckliga medel och en heltäckande sjukförsäkring.	Tillåter krav på att en EU-medborgare ska registrera sig. Om ett land väljer att ha denna procedur, så uppfyller EU-medborgaren, kraven på uppehållsrätt enligt följande: **Arbetstagare:** Visa att man arbetar genom exempelvis ett anställningskontrakt. **Personer som inte arbetar:** Visa att man har tillräckliga medel och en heltäckande sjuk-försäkring.
Ta del av funktioner och tjänster i det svenska samhället (se tabell 2)	Bli folkbokförd (och därmed få ett person-nummer)	Skatteverket	1. Visa sin avsikt att stanna i Sverige längre än ett år, med exempelvis kursintyg eller anställningskontrakt, och 2. Styrka sin uppehållsrätt, för folkbokföring: a) **Arbetstagare:** Visa att man arbetar genom exempelvis ett anställningskontrakt. b) **Personer som inte arbetar:** Visa att man har tillräckliga medel och en heltäckande sjukförsäkring.	Saknas regler för folkbokföring inom EU. Däremot kan artikel 45 FEUF och artikel 4 EUF ge EU-medborgare rätt till funktioner och tjänster.
Få social-försäkrings-förmånen sjukvård	**Alt. 1** Vara folkbokförd och ha ett personnummer **Alt. 2** Om man är arbetstagare, visa anställnings-kontrakt	Skatteverket Landstinget	**Alt. 1 för arbetstagare och personer som inte arbetar:** Vara bosatt i hälso- och sjukvårdslagens mening vilket innebär folkbokföring: 1. Visa sin avsikt att stanna i Sverige längre än ett år, med exempelvis kursintyg eller anställningskontrakt, och 2. Styrka sin uppehållsrätt, för folkbokföring: a) **Arbetstagare**: Visa att man arbetar genom exempelvis ett anställningskontrakt. b) **Personer som inte arbetar**: Visa att man har tillräckliga medel och en heltäckande sjukförsäkring. **Alt. 2 enbart för arbetstagare:** Visa upp anställningskontrakt.	EU-rätten bestämmer vilket lands lagstiftning som är tillämplig. Men det är sedan upp till varje land att bestämma enligt vilka kriterier en EU-medborgare har rätt till sjukvård. Dessa kriterier måste dock följa EU-rätten. **Arbetstagare** som flyttat omfattas normalt sett av det lands socialförsäkringssystem där man är anställd, driver företag, får arbetslöshets-ersättning eller är inkallad till militärtjänstgöring. **Personer som inte arbetar** omfattas av socialförsäkringssystemet i det land personen är bosatt. Detta bedöms utifrån: ▪ varaktighet på vistelsen ▪ situation vad gäller familj, inkomst, bostadsförhållanden samt i vilket medlemsland personen enligt lagen anses bosatt och betalar skatt.[19]
Omfattas av andra statliga socialförsäk-ringsförmåner än sjukvård	Ansöka om att omfattas av social-försäkringen	Försäkringskassan	Bedömning görs i varje enskilt fall för att fast-ställa vilket lands socialförsäkringslagstiftning personen ska omfattas av. En person som arbetar i Sverige omfattas normalt sett av det svenska socialförsäkringssystemet. För den som inte arbetar så görs en bedömning av var personen anses ”mest bosatt” utifrån ▪ varaktighet på vistelsen ▪ situation vad gäller familj, inkomst, bostads-förhållanden samt i vilket medlemsland personen enligt lagen anses bosatt och betalar skatt.[20]	

3.1 Att bo i Sverige utan personnummer

Att ha ett personnummer är en självklarhet för de flesta som är födda i Sverige. Kanske reflekterar man inte heller över hur ofta man faktiskt använder sig av numret i olika sammanhang. I detta avsnitt presenteras dels kopplingen mellan personnummer och tillgång till sjukvård, dels situationer där många aktörer, både privata och statliga, kräver personnummer för att en person ska kunna använda sig av deras tjänster.

3.1.1 Vilket land ansvarar för EU-medborgares sjukvård?

EU-medborgare som i Sverige inte arbetar eller arbetar kortare än ett år har svårt att få sjukvård här. Det finns EU-regler som anger när EU-medborgare omfattas av ett EU-lands socialförsäkringssystem, vilket omfattar även sjukvård. Reglerna fastställer om det är hemlandets eller det nya landets socialförsäkringssystem som ska ansvara för en EU-medborgare som flyttar inom unionen, det vill säga vilket lands lag som är tillämplig för att bedöma om en person kan få sjukvård eller ej. Vilket lands socialförsäkringssystem personen ska omfattas av är beroende av var en person arbetar eller var en person som inte arbetar enligt lagen anses bosatt.

Personer som arbetar omfattas normalt sett av socialförsäkringssystemet *i landet där de arbetar*. Det kan vara i landet där personen har sin anställning, bedriver verksamhet som egenföretagare, är offentligt anställd eller är inkallad till militärtjänstgöring.[21]

Personer som inte arbetar ska omfattas av lagstiftningen i det medlemsland där de är *bosatta*. I EU:s samordningsregler för socialförsäkring finns ett EU-rättsligt begrepp för vem som ska anses som bosatt.[22] Reglerna anger vilka faktorer som ska användas för att avgöra detta och därmed vilket lands lagstiftning som gäller. Enligt EU:s regler ska följande faktorer beaktas för att avgöra om en EU-medborgare är att anse som bosatt:

- *Vistelsens varaktighet och kontinuitet i båda medlemsländerna,*
- *Personens situation inbegripet:*
  - *typ av verksamhet och dess karaktär, särskilt platsen där verksamheten vanligtvis utövas,*
  - *verksamhetens stadigvarande karaktär,*
  - *ett anställningsavtals varaktighet,*
  - *personens familjesituation och personens familjeband,*
  - *utövandet av oavlönad verksamhet,*
  - *inkomstkälla när det gäller studerande,*
  - *personens bostadsförhållanden och då särskilt om bostaden är av permanent karaktär,*
  - *den medlemsstat där personen anses vara bosatt för skatteändamål.*[23]

Tillsammans med dessa punkter ska EU-medborgarens avsikt utifrån fakta, omständigheter och särskilt skälen till att personen har flyttat vara avgörande för att fastställa var personen är bosatt.[24]

Bedömningskriterierna ovan är avsedda för när två länders myndigheter inte kan enas om var en person är att anse som bosatt i socialförsäkringssammanhang, inkluderat sjukvård. Det är även viktigt att poängtera att ovan beskrivna kriterier enligt EU-rätten inte är uttömmande. Det kan därmed finnas ett visst utrymme för ett medlemsland att ställa andra krav för att bestämma om en person är att anse som bosatt eller inte för att se vilket lands lagstiftning som gäller.[25] Kriterierna har dock kodifierats av EU-domstolen som uttalat att begreppet bosatt inom socialförsäkringsområdet har en gemensam innebörd inom EU och därför kan anses gälla generellt.[26]

Sammanfattningsvis så är det enligt EU-rätten en helhetsbedömning av personens situation som ska avgöra om en person är att anse som bosatt eller inte och som avgör vilket lands lagstiftning som är tillämplig. För de personer som antingen arbetar i Sverige eller anses bosatta i Sverige gäller därför svenska regler.

3.1.2 Vad gäller när EU-medborgare omfattas av svenska regler?

En person som blir sjuk har enligt svensk lag rätt till en god hälso- och sjukvård i det landsting han eller hon är bosatt, oavsett medborgarskap och oavsett om han eller hon arbetar i Sverige.[27] Enligt lagens definition är man bosatt i det landsting man är folkbokförd.[28] Sverige har alltså valt att ha ett bosättningsbaserat sjukvårdssystem.

I hälso- och sjukvårdslagens mening, är en person bosatt i det landsting där han eller hon är folkbokförd.[29] Det är Skatteverket som bedömer när en person ska folkbokföras i Sverige. Vissa EU-medborgare har svårigheter att bli folkbokförda. Därför får hälso- och sjukvårdslagens koppling till folkbokföringen stora konsekvenser för en EU-medborgares tillgång till sjukvård.

Folkbokföringen utförs av Skatteverket och är en registrering av befolkningen i Sverige. I folkbokföringen registreras uppgifter om *vilka* som bor i Sverige och *var* de bor.[30]

När Skatteverket bedömer om EU-medborgaren kommer att vara bosatt i Sverige enligt folkbokföringslagen, görs två bedömningar. I den ena bedömningen tar de ställning till om personen kan förväntas stanna *ett år*. I den andra bedömningen undersöker de om personen uppfyller reglerna för *uppehållsrätt*.[31] I det följande beskrivs hur myndigheten gör dessa två bedömningar.

Ettårskravet

En person som ska folkbokföras måste kunna visa att han eller hon kommer tillbringa det kommande året i Sverige.[32] För att uppfylla ettårskravet kan personen visa upp exempelvis ett anställningskontrakt eller ett intyg om studier som sträcker sig över ett år.

Uppehållsrätt

Villkoren för uppehållsrätt skiljer sig åt beroende på om en EU-medborgare arbetar eller inte. Anställda och egenföretagare har uppehållsrätt på grund av att de arbetar. För personer som inte arbetar ställs dock ett antal andra krav.[33] Skatteverket bedömer om personen uppfyller kraven för uppehållsrätt enligt nedan.

Personer som inte arbetar eller är studenter måste visa att de har *tillräckligt med pengar* för att försörja sig samt en *heltäckande sjukförsäkring*, för att ha uppehållsrätt. Sjukförsäkringskravet kan uppfyllas genom ett S1-intyg, som visar att en person omfattas av något EU-lands socialförsäkringssystem. Studenter kan uppfylla sjukförsäkringskravet genom att visa ett Europeiskt sjukförsäkringskort. Syftet med att ställa krav på heltäckande sjukförsäkring, privat eller offentlig, för personer som inte arbetar är att personerna ifråga inte ska bli en belastning för det mottagande landets ekonomi.[34]

Faktaruta

S1-intyg

Ett S1-intyg ger en person rätt till sjukvård om han eller hon inte bor i landet där han eller hon är försäkrad. Personen måste själv begära ut ett S1-intyg från sitt hemlands socialförsäkringsinstitution (i Sverige är detta Försäkringskassan).[35] Det är upp till varje land att organisera sitt sjukvårdssystem och bestämma när de lämnar ut ett S1-intyg. Olikheterna mellan medlemsländerna kan göra att en person hamnar i ett läge då det nya landet begär ett S1-intyg från hemlandet när det gamla landet inte utfärdar något.

Exempel

Pensionär fick inte ut S1-intyg från Ungern inför bosättning i Sverige

En ungersk pensionär ville flytta till sin son i Sverige. För att få sin uppehållsrätt registrerad och bli folkbokförd i Sverige, behövde hon ett S1-intyg från Ungern. För att få ett S1-intyg i Ungern krävdes det att kvinnan kunde visa att hon av en svensk myndighet ansågs bosatt i Sverige. Samtidigt krävde svenska myndigheter ett S1-intyg för att kvinnan skulle få bosätta sig i Sverige. Problemet gick inte att lösa och följden blev att pensionären inte kunde folkbokföra sig i Sverige.[36]

Alternativet till ett S1-intyg är att själv köpa en privat sjukförsäkring. De krav som Skatteverket ställer på en privat sjukförsäkring vid folkbokföring är att den *"ska gälla för bosättning i Sverige, gälla den inflyttande personen, sakna beloppsbegränsningar för nödvändig vård samt inte ha friskrivningsklausuler, såsom att den inte ersätter vård för vissa åkommor eller att ersättning inte lämnas för vård som krävs efter utövande av sport, särskilt riskfyllda aktiviteter eller liknande".*[37]

Kommerskollegium har kontaktat ett tjugotal försäkringsbolag för att höra om de säljer en sådan sjukförsäkring. Inget av försäkringsbolagen kunde tillhandahålla försäkringen. Vi har dock hittat ett försäkringsbolag som säljer en försäkring för personer som vill folkbokföra sig, men enligt vår bedömning innehåller även denna försäkring begränsningar.[38] En person som inte har ett S1-intyg har alltså svårt att uppfylla kravet på heltäckande sjukförsäkring vid folkbokföring i Sverige.

Exempel

Tyskar med privat sjukförsäkring nekades folkbokföring

Två tyskor hade svårigheter att få personnummer då de inte kunde visa att de hade en heltäckande sjukförsäkring. Tyskorna kunde inte få ett S1-intyg från Tyskland och köpte därför en privat sjukförsäkring. I försäkringen angavs att den motsvarade den tyska statliga sjukförsäkringen. Försäkringen hade friskrivningar på så sätt att den inte täckte vård till följd av självskadebeteende eller missbruk. Därför godtogs försäkringen inte av Skatteverket, varpå tyskorna nekades folkbokföring.[39]

Det finns alltså två grupper som har problem att folkbokföras:

- *EU-medborgare utan arbete:* kan nekas folkbokföring både på grund av att de inte uppfyller ettårskravet och att de har svårt att uppfylla uppehållsrättskravet (tillräckligt med medel att försörja sig samt en heltäckande sjukförsäkring).
- *EU-medborgare som har anställningskontrakt på kortare tid än ett år*: uppfyller uppehållsrättskravet (eftersom de arbetar) men kan nekas folkbokföring i Sverige för att de inte uppfyller ettårskravet.

Vilka krav kan Sverige ställa för att ge EU-medborgare tillgång till sjukvård?

Att neka personer som arbetar i Sverige tillgång till sjukvård för att de inte uppfyller ettårskravet innebär att EU-medborgare och svenska medborgare behandlas olika.

För personer som arbetar säger EU-rätten att de ska omfattas av det svenska socialförsäkringssystemet. Eftersom det svenska sjukvårdssystemet huvudsakligen är bosättningsbaserat gäller enligt svensk lag att alla EU-medborgare som arbetar och bor i Sverige minst ett år har rätt till sjukvård på samma villkor som svenska medborgare.

Vad händer då med de personer som arbetar kortare än ett år och inte blir folkbokförda? En person som arbetar utgör ingen belastning på det svenska samhället varför Sverige inte får neka EU-medborgare som har kortare anställningskontrakt än ett år sjukvård med motiveringen att de inte kan bevisa att de har för avsikt att stanna i landet i minst ett år. Dessa personer bör kunna få sjukvård om de kan visa upp ett anställningskontrakt för vårdgivaren. Det verkar dock råda en okunskap om att detta är möjligt då ingen av de som Kommers-

kollegium har pratat med och som påtalade svårigheten att få sjukvård nämnde detta alternativ.

För personer som inte arbetar är det tillåtet för Sverige att ställa upp krav för när dessa personer ska få tillgång till sjukvård. Anledningen är att de inte ska bli en börda för landets sociala biståndssystem.[40] Myndigheten kan i sin bedömning ta hänsyn den berördes inkomst, att ett intyg om uppehållsrätt utfärdats tidigare och under vilken period det finns behov av den sökta förmånen. För att kunna göra en närmare uppskattning av den belastning som ett beviljande av förmånen skulle kunna ha på den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem, kan det vara relevant att fastställa hur stor andel av förmånstagarna som är unionsmedborgare.[41]

Skatteverket gör en uppehållsrättsprövning som en del i sin bedömning av om en person som inte arbetar ska bli folkbokförd och därmed få tillgång till sjukvård. När man gör en uppehållsrättsbedömning i detta skede måste villkoren och deras tolkning vara förenliga med EU-rätten.

EU-domstolen har uttalat att ett villkor för att få socialförsäkringsförmåner inte får ställas på så sätt att det *automatiskt* utesluter EU-medborgare som inte har tillräckliga medel för sin försörjning. Även om domstolen diskuterat kravet *tillräckliga medel* så kan det jämföras med kravet *heltäckande sjukförsäkring* då syftet med kraven är detsamma – att EU-medborgaren inte utgör en belastning på landets ekonomi.[42] Exakt vad som avses med *automatiskt* är inte helt klart. Som redovisats ovan har exempelvis många EU-medborgare som inte arbetar problem att uppfylla kravet på heltäckande sjukförsäkring. EU-domstolen har slagit fast att krav på sjukförsäkringar helt utan beloppsbegränsningar eller friskrivningar är oproportionerliga.[43] Därför är det inte tillåtet för medlemsländerna att ställa så hårda villkor på innehållet i privata sjukförsäkringar.

Ett S1-intyg ger en person tillgång till offentligt finansierad sjukvård i Sverige. Om ett S1-intyg godtas av Skatteverket bör inte högre krav ställas på en privat sjukförsäkring än vad ett S1-intyg från personens hemland skulle omfatta.

Sammanfattningsvis kan sägas att det inte behöver vara ett problem enligt EU-rätten att, som Sverige, ha ett system för folkbokföring och personnummer. Däremot kan hälso- och sjukvårdslagens koppling till folkbokföringssystemet stå i strid med EU-rätten. För närvarande pågår en diskussion mellan Sverige och EU-kommissionen om EU-medborgare som bor i Sverige, men som inte arbetar, har rätt till sjukvård i Sverige.

Skatteverkets krav på vad en heltäckande sjukförsäkring måste omfatta och på ett års vistelse, får effekten att det i praktiken blir omöjligt för många EU-medborgare att folkbokföra sig och få sjukvård i Sverige. Att inte bli folkbokförd och därmed nekas personnummer och sjukvård riskerar alltså att inte vara förenligt med EU:s regler.

3.1.3 Alla frågar efter personnummer

Många tjänster och funktioner i det svenska samhället, både hos företag och statliga myndigheter, är kopplade till personnummer. Eftersom alla EU-medborgare inte kan få personnummer nekas de indirekt tillgång till dessa tjänster och funktioner. Att inte komma åt de enskilda tjänsterna kan vid varje tillfälle vara ett irritationsmoment. Men när samma svårighet uppstår hos flera olika aktörer i vitt skilda situationer går problematiken mot att bli ett verkligt hinder för en tillvaro i Sverige.

I tabell 2 ges exempel på situationer där personnummer efterfrågats. Exemplen är autentiska och har kommit Kommerskollegium till del via Solvit och samtalen inför denna utredning. Problemen är inte alltid av juridisk natur på så sätt att det saknas lagstiftning för rätten till en viss tjänst. Snarare är det så att många aktörer inte vet att de inte alltid får eller behöver kräva personnummer. I den högra kolumnen anges de regler som, enligt Kommerskollegiums bedömning, kan ge EU-medborgaren rätt till dessa tjänster och funktioner.

Tabell 2. Situationer då personnummer krävts av EU-medborgare

Vem (aktör som efterfrågar personnummer)	Vad (funktion, tjänst, avtal)	EU-medborgaren har rätt att få tillgång enligt…
Arbetsgivare	Skriva anställningskontrakt[44]	Fri rörlighet för arbetstagare[45]
Privat hyresvärd	Skriva bostadskontrakt	Diskrimineringsförbud för privata aktörer[46]
Kommuner	Ställa sig i kommunala bostadskön[47]	Likabehandling för EU-medborgare[48]
Banker	Öppna bankkonto[49]	Lag om insättningsgaranti[50]
Posten	Hämta ut paket på posten[51]	Likabehandling för EU-medborgare[52]
Försäkringsbolag	Teckna försäkringar[53]	Diskrimineringsförbud för privata aktörer[54]
Banker	Skaffa ID-kort[55]	Diskrimineringsförbud för privata aktörer[56]
Svenska för invandrare (kommuner)	Lära sig svenska[57]	Likabehandling för EU-medborgare[58], Fri rörlighet för arbetstagare[59]
Telefonbolag	Teckna ett telefonabonnemang[60]	Diskrimineringsförbud för privata aktörer[61]
Uthyrningsbolag	Hyra bil[62]	Diskrimineringsförbud för privata aktörer[63]
Affärer	Skaffa bonuskort[64]	Diskrimineringsförbud för privata aktörer[65]
Filmuthyrning	Hyra film[66]	Diskrimineringsförbud för privata aktörer[67]
Utbildning i privat regi	Skriva in barn i skolan[68]	Diskrimineringsförbud för privata aktörer[69]
Transportstyrelsen	Registrera sin bil	Likabehandling för EU-medborgare[70], Fri rörlighet för arbetstagare[71]
Arbetsförmedlingen	Skriva in sig som arbetssökande[72]	Likabehandling för EU-medborgare[73], Fri rörlighet för arbetstagare[74]
Förskola i privat regi	Skriva in barn i förskolan[75]	Diskrimineringsförbud för privata aktörer[76]

Digitaliseringen av samhällstjänster förstärker personnumrets betydelse

Eftersom många samhällsfunktioner har digitaliserats efterfrågas personnumret i allt fler sammanhang. Den ökade användningen av e-legitimationer kräver också personnummer vilket gör att personer utan personnummer inte kan använda tjänsterna.[77] Omfattningen av aktörer som kräver personnummer, utöver de som listas ovan, är inte känd.

För utländska personer som lever i Sverige i mer än sex månader finns ett alternativ till personnumret – samordningsnumret. Man kan dock inte själv begära ut ett samordningsnummer från en myndighet utan det måste göras av en i lagen utpekad myndighet eller utbildningsinstans.[78] Samordningsnumret är inte konstruerat på samma sätt som ett personnummer. Detta medför att datorsystem samt personal och handläggare kan reagera på att en person inte är folkbokförd, det vill säga endast har samordningsnummer. Det kan bero på att systemet inte kan hantera samordningsnumret eller att systemet ska säga ifrån på grund av att proceduren eller tjänsten som datasystemet stödjer kräver folkbokföring (som styrks med personnummer).

Problem för EU-medborgare utan personnummer

Många EU-medborgare upplever avsaknaden av ett personnummer som ett hinder för möjligheten att leva i Sverige. En EU-medborgare som vände sig till Solvit beskriver sin tillvaro utan personnummer på följande sätt:

Utan svenskt personnummer går ingenting i Sverige. Man kan till exempel varken skaffa sig ett telefonabonnemang, öppna ett bankkonto eller registrera sin bil. För tillfället bor vi i Falun hos vår dotter med familj, men från augusti vill vi hyra ett eget hus i Falun, något som visat sig svårt, då man även behöver ange personnumret i hyreskontrakt.[79]

Problemet drabbar i huvudsak bara utländska medborgare eftersom nästan alla svenskar får ett personnummer vid födseln. Att nekas ett arbete eftersom man inte har ett personnummer, att riskera att förlora sin uppehållsrätt eftersom man inte har ett arbete, gör det svårt för EU-medborgare att slå sig ner i Sverige. Att inte ha ett personnummer kan också innebära att EU-medborgaren inte kan öppna ett bankkonto, ställa sig i bostadskö och få svårigheter att få jobb. Sammantaget försvårar personnumrets koppling till funktioner och tjänster en EU-medborgares möjlighet att etablera sig i Sverige. EU-medborgare har enligt EU-rätten rätt att behandlas som landets egna medborgare; diskriminering på grund av nationalitet är förbjuden.[80] Det står klart att EU-medborgare i ovan beskrivna situationer behandlas annorlunda i jämförelse med svenska medborgare och att detta orsakar problem.

Sveriges ansvar för EU-medborgare som diskrimineras

Många av de aktörer som kräver personnummer är inte offentliga aktörer utan privata. EU-rätten gäller normalt inte privata aktörer – den riktar sig till statliga aktörer. Statliga aktörer innebär i EU-rättslig mening myndigheter, landsting och kommuner.

Det finns också EU-regler som ska förhindra att privata aktörer diskriminerar personer som vill använda en tjänst. Reglerna gäller dock inte alla sektorer, exempelvis är bankers tjänster undantagna. Däremot finns det svenska regler som innebär att var och en har rätt att öppna ett bankkonto.[81] Det yttersta ansvaret att se till att privata aktörer inte diskriminerar sina kunder, på grund av nationalitet eller bosättningsort, ligger dock fortfarande på medlemsländerna.[82]

EU:s fördrag slår fast att det ska råda fri rörlighet för personer på den inre marknaden. EU-reglerna gäller inte bara åtgärder från statliga aktörer utan även när stater inte vidtar åtgärder mot hinder för den fria rörligheten inom det egna landet – även om hindren inte beror på offentliga organ. EU-reglerna jämställer alltså en faktisk handling med en underlåtelse att handla, om det är så att effekten av att inte agera får samma effekt som en faktisk handling. Det innebär att medlemsländerna är skyldiga att vidta åtgärder som är lämpliga och nödvändiga för att säkerställa att den fria rörligheten fungerar inom landet. Det är dock upp till medlemslandet själv att bestämma vilka åtgärder som är lämpliga att vidta.[83] Sverige har en skyldighet att se till att EU-medborgare som kommer hit kan ta del av sina rättigheter som EU-medborgare. Om effekterna av att inte ha ett personnummer gör att EU-medborgare hindras från att etablera sig och leva i Sverige skulle det enligt EU-rätten kunna utgöra ett otillåtet hinder för den fria rörligheten för personer.

3.2 Att arbeta i Sverige

Enligt EU-rätten har alla EU-medborgare rätt att söka arbete på plats i ett medlemsland och under åtminstone sex månader.[84] EU-medborgare ska på samma villkor som svenska medborgare kunna skriva in sig vid Arbetsförmedlingen och söka arbete. För att kunna göra detta behövs ett personnummer eller ett samordningsnummer som Arbetsförmedlingen ska begära ut från Skatteverket.[85] Det finns dock exempel på när Arbetsförmedlingen har haft problem att använda samordningsnummer för arbetssökande EU-medborgare. Detta har inneburit att dessa personer inte kunnat föras in i Arbetsförmedlingens jobbdatabas.[86]

Faktaruta

European Employment Service (Eures)

Svenska Arbetsförmedlingen ingår i det europeiska nätverket Eures. Syftet är att stödja arbetskraftens fria rörlighet och medverka till försörjningen av arbetskraft i Sverige och inom EU.

Eures hjälper arbetssökande i Sverige som vill arbeta i andra EU-länder och arbetssökande i andra EU-länder som vill arbeta i Sverige samt arbetsgivare i Sverige som behöver rekrytera utomlands och arbetsgivare i andra länder som önskar rekrytera från Sverige.

På Eures-portalen finns de flesta lediga arbeten som förmedlas av medlemsländernas arbetsförmedlingar. I portalen finns också information om arbetsvillkor och levnadsförhållanden i varje medlemsland.[87]

3.2.1 Att arbeta inom yrken som regleras i lag

Den som kommer till Sverige för att arbeta inom ett yrke där det enligt lag krävs bestämda yrkeskvalifikationer har rätt att få sin kompetens prövad. Exempel på sådana så kallade reglerade yrken är läkare, väktare och veterinärer.[88]

EU-länderna är skyldiga att anmäla sina reglerade yrken till Europeiska kommissionen. Sverige har anmält cirka 80 reglerade yrken (2013), främst inom vård- och utbildningssektorn.[89] Kvalifikationer inom dessa yrken bedöms i enlighet med EU-reglerna för erkännande av yrkeskvalifikationer.[90] Trots att processen för erkännande är reglerad uppstår frågor och problem när detta ska göras i praktiken. För vissa yrken är medlemsländerna skyldiga att erbjuda så kallade lämplighetsprov för att en person ska kunna visa sina kunskaper. Detta saknas idag för vissa yrken i Sverige.[91]

3.2.2 Att arbeta inom yrken vars villkor bestäms i kollektivavtal

Det kan vara svårt för en EU-medborgare som har fått sin utbildning eller sin praktiska erfarenhet intygad i ett annat EU-land att få lika lön och arbetsrättsliga förmåner som en person med samma utbildning och erfarenhet från Sverige.

Upp emot 90 % av dem som arbetar i byggbranschen har ett yrkesintyg från den svenska branschorganisationen, något som regelbundet krävs i platsannonser och framgår av anställningskontrakt.[92] Lön och anställningsvillkor regleras till

stor del i kollektivavtal, vilka endast refererar till svenska yrkesintyg. Följden kan därmed bli att arbetskraft från EU – trots intygad kompetens – får svårare att få arbete och samma lön som arbetstagare med svenska yrkesintyg.[93]

Exempel

Prov på svenska hindrade litauiskt VVS-företag

Ett litauiskt VVS-företag ville börja ta uppdrag i Sverige och skicka sina anställda hit. Många svenska kunder krävde att företaget var auktoriserat av en svensk branschorganisation. Denna auktorisation innebar att företagets anställda behövde göra ett prov som bara gavs på svenska, vilket gjorde en auktorisering omöjlig.[94]

Om en EU-medborgare hindras från att arbeta eller att få arbetsrättsliga förmåner i ett annat EU-land på grund av att han eller hon inte har ett nationellt yrkesintyg, och kraven på nationella yrkesintyg finns i bestämmelser som *kollektivt reglerar* yrket, är det problematiskt ur EU-rättslig synpunkt. I Sverige är det arbetsmarknadens parter, det vill säga arbetsgivar- respektive arbetstagarorganisationerna, som förhandlar och bestämmer villkoren i de kollektivavtal som sedan binder dem och deras medlemmar. Om kollektivavtalet också omfattar arbetstagare som inte är med i något fackförbund[95] kan avtalsvillkoren betraktas som kollektiv reglering. En sådan reglering måste följa EU-rättens krav på likabehandling av arbetstagare.[96] Det innebär att arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna som i kollektivavtal bestämmer reglerna på den svenska arbetsmarknaden måste följa EU-rätten när reglerna bestäms.

3.2.3 Diskrimineringsförbud för arbetsgivare

Det förekommer att EU-rätten sätter upp regler för avtal mellan enskilda.[97] Ett sådant exempel är förbudet för arbetsgivare att diskriminera arbetstagare på grund av deras nationalitet.[98] Detta diskrimineringsförbud innefattar också kollektivavtal. I praktiken betyder det att varken kollektivavtal[99] eller anställningsavtal får vara mindre förmånliga för andra EU-medborgare än svenska. Intygad erfarenhet från ett annat EU-land måste ges samma status som intygad erfarenhet från Sverige i fråga om anställning, lönesättning och arbetsvillkor. Detta för att inte hindra arbetstagare från andra EU-länder från att arbeta i Sverige.

3.2.4 Kommande utveckling

EU:s regler om yrkeskvalifikationer har reviderats genom det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet som antogs under hösten 2013. Revideringen innebär bland annat att ett yrkeskort introduceras. Yrkeskortet ska göra det enklare för andra länder att förstå en persons yrkeskvalifikationer. Vidare blir det tydligare vilka språkkrav som får ställas på personer i vissa yrken. Det blir också vissa förändringar när det gäller krav på förhandskunskaper och kompetens som en EU-medborgare ska ha inom ramen för yrken för vilka det på EU-nivå finns gemensamma minimikrav för utbildningen till yrket. Reglerna träder sannolikt i kraft i medlemsländerna om två år.

Kommissionen har också föreslagit ett antal andra åtgärder som ska underlätta för EU-medborgare att arbeta inom EU.[100] Kommissionen vill att medlemsländerna blir bättre på att informera om de nationella reglerna och procedurerna för inflyttande arbetstagare, och föreslår att nationella informationsportaler byggs upp.[101]

3.3 Långa handläggningstider

För att en EU-medborgare enklare ska kunna arbeta, leva och bo i det svenska samhället måste han eller hon snabbt kunna få sin uppehållsrätt registrerad och sin utländska yrkeskvalifikation erkänd. Lång handläggningstid på svenska myndigheter på just dessa områden är ett stort problem för EU-medborgare som kommer till Sverige, vilket har påpekats av flera av dem som vi har intervjuat inom ramen för denna kartläggning. Lång handläggningstid kan leda till att en person i praktiken inte kan börja arbeta inom sitt yrke, därmed inte längre har uppehållsrätt och kan bli tvungen att lämna landet. Det finns EU-regler för hur lång handläggningstiden får vara på dessa områden.

3.3.1 Besked om registrering av uppehållsrätt

I Sverige ska en EU-medborgare efter tre månader registrera sig hos Migrationsverket.[102] Enligt EU:s regler ska ansvarig myndighet *omedelbart* registrera personen efter det att ansökan kommit in.[103] Uppehållsrätt är inte något en person *tilldelas* utan något personen *har* om han eller hon uppfyller ett antal krav. En rätt att stanna i Sverige kan därmed de facto föreligga även om registrering hos Migrationsverket inte har skett. Trots detta har just registreringen av uppehållsrätt betydelse för den enskilda medborgaren eftersom den fungerar som ett bevis på personens rätt att stanna. En lång handläggningstid blir därmed problematisk för en person som inte är säker på om han eller hon uppfyller kraven för uppehållsrätt.

3.3.2 Besked om uppehållskort

För EU-medborgare som har familjemedlemmar som kommer från ett land utanför EU gäller speciella regler. Om familjen ska stanna i ett EU-land längre än tre månader ska familjemedlemmarna ansöka om ett uppehållskort.[104] I Sverige är det Migrationsverket som utfärdar uppehållskort. Ett intyg om inlämnad ansökan om uppehållskort ska utfärdas av myndigheten *omedelbart*.[105] Själva uppehållskortet ska utfärdas senast *sex månader* efter det att en komplett ansökan har lämnats in. Det är bara om myndigheten i sin prövning av ansökan behöver ta hänsyn till allmän ordning och säkerhet som handläggningen får ta längre tid. En utredning om exempelvis skenäktenskap räcker inte för att motivera längre handläggningstid eftersom beviljandet av uppehållskortet inte är definitivt utan kan dras tillbaka.[106] Om ett medlemsland inte håller sig inom tidsgränserna för handläggningen kan kommissionen dra landet inför EU-domstolen.[107]

Migrationsverket anger hur lång tid det kan ta att få beslut om uppehållsrätt och uppehållskort på sin webbplats.[108] Dessa handläggningstider har periodvis överskridit tidsfristerna i EU:s regler.

3.3.3 Erkännande av yrkeskvalifikationer

Långa handläggningstider för erkännande av yrkeskvalifikationer är ett problem som påtalats flera gånger under kartläggningen till utredningen. Bland de ärenden som kommer in till Solvit och som gäller lång handläggningstid är vårdyrken överrepresenterade. Kommerskollegium har gjort en översiktlig genomgång av svenska föreskrifter om erkännande av yrkeskvalifikationer och kan konstatera att det i ytterst få föreskrifter anges att det får ta myndigheten högst tre månader att pröva om en persons kvalifikationer på området ska erkännas.[109]

Handläggningstiderna för erkännande av yrkeskvalifikationer är viktiga eftersom personen, så länge han eller hon inte har ett beslut om erkännande, har svårt att få arbete i det nya landet.[110] Den myndighet som tar emot en ansökan om erkännande av en yrkeskvalifikation ska inom en månad bekräfta mottagandet av handlingarna samt underrätta den sökande om handlingar saknas. Vilken myndighet som är ansvarig för att bedöma en persons kvalifikationer, är beroende av vilket yrke som avses. Beslut om tillstånd eller avslag att få arbeta inom ett visst yrke ska enligt EU-rätten fattas så snart som möjligt och senast inom tre, i särskilda fall fyra, månader efter det att hela ansökan har kommit in.[111] Tiden börjar löpa när ansökan är fullständig.

Enligt EU-domstolen kan långa handläggningstider utgöra ett hinder för den fria rörligheten om företeelserna är tillräckligt återkommande och generella, det vill säga om de har en strukturell orsak och inte är resultatet av ett enskilt komplicerat fall.[112]

Exempel

Lång tid för erkännande av sjuksköterskor

Det råder brist på sjuksköterskor i Sverige. Ett norskt bemanningsföretag etablerade ett företag som skulle hyra ut sjuksköterskor i Sverige. Sjuksköterskorna kom från olika länder inom EU. Sjuksköterska är ett reglerat yrke vilket innebär att en sjuksköterska måste få sin utländska legitimation erkänd i Sverige för att få arbeta här.

Företaget utbildade först sjuksköterskorna för att ge dem kunskap om det svenska sjukvårdssystemet. Därefter sändes en ansökan om erkännande av deras sjuksköterskeutbildning till ansvarig myndighet. Myndighetens beslut om erkännande drog ut på tiden. Några ansökningar hade så långt som efter sex månader varken besvarats med en begäran om komplettering eller beslut. Att myndigheten följer handläggningstiderna är enligt företaget en förutsättning för att företagets affärsidé ska hålla långsiktigt.[113]

3.3.4 Kommande utveckling

I det tidigare nämnda moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet införs en stupstockregel som innebär att när tidsfristen för erkännande av en

persons yrkeskvalifikationer har gått ut blir den utländska legitimationen automatiskt erkänd. Detta gäller dock enbart för de yrken som omfattas av det europeiska yrkeskortet och det inte finns några risker för patientsäkerhet.[114]

När det gäller uppehållsrätt finns det ett förslag om att ta bort kravet på registrering i Sverige.[115]

3.4 Brist på information och samordning

Som nyinflyttad i Sverige finns, som vi tidigare har nämnt, flera administrativa processer man kan eller ska gå igenom. För den som kommer hit för att arbeta kan det finnas ett behov av att få sin yrkeskvalifikation godkänd, få sin uppehållsrätt registrerad, bli folkbokförd, skriva in sig hos Försäkringskassan, skriva in sig hos Arbetsförmedlingen och sätta sina barn i skolan.

Intervjuerna under vår kartläggning ger vid handen att inflyttande EU-medborgare tycker att det är svårt att veta vart de ska vända sig och att det är besvärligt att få tag i handläggare på myndigheter. De har också problem med att förstå information och beslut som i många fall endast ges på svenska.

Myndigheter ger ibland bristfällig information om varför ett beslut har tagits eller vad EU-medborgaren kan göra för att beslutet ska omprövas. Exempel på detta är kortfattade motiveringar till beslut, otydliga eller utelämnade hänvisningar till lagrum och byråkratiskt språk. Detta är inte juridiska problem men ändå stora hinder för den enskilda individen. Även EU-kommissionen har noterat att administrativa problem och bemötandet från den nationella eller lokala administrationen i hög grad påverkar de EU-medborgare som nyss flyttat till ett annat EU-land.[116]

I EU-reglerna finns det en grundläggande princip om att medlemsländernas myndigheter ska stå för god förvaltning.[117] Detta innebär att en myndighet är skyldig att utreda ärenden, att motivera beslut och att låta medborgare som vänder sig till myndigheten komma till tals. Principen om god förvaltning inom EU kan åberopas när bristande förvaltning får konsekvenser för den fria rörligheten.[118] Detta händer när EU-medborgare som vill utnyttja sin rätt till fri rörlighet för att arbeta i Sverige på olika sätt hindras från detta på grund av bristande information från och samordning mellan nationella myndigheter.

Exempel

Utan personnummer svårt att ansöka om plats på förskola

En litauisk kvinna flyttade, tillsammans med sin man och två små barn, till Sverige för att arbeta som sjuksköterska. När hon på internet skulle ansöka om förskoleplats till sina barn möttes hon endast av ett elektroniskt formulär där man skulle fylla i sitt personnummer, något som kvinnan ännu inte hade. Uppgiften var obligatorisk i formuläret trots att folkbokföring (som är ett villkor för personnummer) inte krävs för att EU-medborgares barn ska få gå i skolan och, visade det sig, inte heller var ett krav från förskolan. Det framgick inte på webben att man kunde ansöka på andra sätt än elektroniskt och med personnummer. Denna brist på information ledde till att det dröjde tre månader innan kvinnan fick en plats på förskola för sina barn.[119]

3.4.1 Tänkbar utveckling

Flera aktörer som vi har pratat med under denna kartläggning önskar ett formaliserat samarbete mellan de myndigheter som möter EU-medborgare när de kommer till Sverige. Samarbete förekommer givetvis redan idag men det skulle kunna utvecklas när det gäller information till inflyttande samt samordning mellan myndigheter i syfte att göra myndighetsbesluten kring en inflyttande persons första tid i Sverige så tydliga, konsekventa och korrekta som möjligt.

Ett annat förslag är att utveckla informationen från de myndigheter som har ansvar för olika administrativa processer för personer som flyttar till Sverige och som idag finns på Svenska institutets webbplats work.sweden.se.[120] Även EU-kommissionens webbplats Ditt Europa[121] informerar om EU-medborgares rättigheter på en EU-övergripande nivå samt land för land. Kommerskollegium har i ett yttrande uttalat sig positivt till ett förslag från kommissionen om att inrätta en kontaktpunkt för arbetstagare som kan ge information till inflyttande arbetstagare.[122]

Givetvis skulle det också underlätta för enskilda EU-medborgare och den fria rörligheten om information fanns tillgänglig på fler språk och på internet.

4. Sammanfattande diskussion

För att en EU-medborgare ska kunna flytta till Sverige förutsätts att vardagslivet och vägen till arbetsmarknaden inte kantas av hinder. Även om mycket fungerar bra i det svenska samhället förekommer också svårigheter för dem som flyttar hit. Under vår kartläggning av hinder för den fria rörligheten av personer i Sverige har vissa områden visat sig vara mer problematiska än andra. Vår uppfattning är dock att om dessa problem åtgärdas så är det inte många stora hinder kvar för EU-medborgare som flyttar till Sverige.

Konsekvenserna av att inte ha ett personnummer är det i särklass största problemet för EU-medborgare som kommer till Sverige idag. Att inte kunna skriva på ett anställningskontrakt eftersom man inte har ett personnummer är ett problem för EU-medborgare som kommer till Sverige. Att inte ha ett personnummer kan också innebära att man inte kan få tillgång till sjukvård, öppna ett bankkonto eller ställa sig i bostadskö. På grund av att så många funktioner och tjänster är kopplade till personnummer, blir det svårt för personer utan personnummer att etablera sig i Sverige.

Vår avsikt med denna utredning är att uppmärksamma de svårigheter EU-medborgare möter när de flyttar till Sverige. Vi kan konstatera att det finns ett behov av bättre och framförallt mer samordnad information från och mellan de aktörer som möter EU-medborgare. Kommerskollegium anser att Sverige skulle gynnas av att förenkla vardagen för inflyttande EU-medborgare, då det skulle öka möjligheterna för svenska företag att rekrytera kompetent personal.

Noter

1 *Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committe and the Committee of the Regions – EU Citizen Report 2013, EU citizens: your rights, your future,* COM(2013) 269 final, s.3.

2 Kommerskollegium. *Making trade happen: business perspectives on cross-border movements of persons.* 2013. Ladda ner rapporten på följande länk: http://www.kommers.se/Documents/dokumentarkiv/publikationer/2013/rapporter/Making-trade-happen.pdf

3 *EU Citizen Report 2013*, s. 11.

4 *Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt* (FEUF), artikel 45.

5 S. 184, mål C-75/63, *Unger mot Bestur*

6 Punkt 17, mål C-66/85, *Lawrie Blum mot Land Baden-Württemberg.*

7 Punkt 37, mål C-138/2, *Collins.*

8 FEUF, artikel 20.

9 Rörlighetsdirektivet 2004/38/EG (direktiv 2004/38), artikel 7.

10 Direktiv 2004/38, artikel 16.

11 FEUF, artikel 18.

12 Direktiv 2004/38, artikel 7.1d.

13 Direktiv 2004/38, artikel 10.

14 Yrkeskvalifikationsdirektivet 2005/36 (direktiv 2005/36)

15 *Förordning 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (förordning 883/2004) och tillämpningsförordning 987/2009 om tillämpningsbestämmelser för 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen* (förordning 987/2009).

16 Kommerskollegium 2013.

17 Utlänningslagen 2 kap 1 §, olika formuleringar i svensk lag och EU-reglerna är inget problem som uppmärksammats under utredningen.

18 Direktiv 2004/38 skäl 9, artikel 6.

19 Förordning 883/2004, artikel 11.3 a-e

20 Listade krav är inte uttömmande. Bedömningen görs enligt artikel 11.3 e i förordning 883/2004. Innebörden av artikel 11.3 e i förordning 883/2004 utvecklas i EU-praxis och artikel 11.1 i förordning 987/2009.

21 Förordning 883/2004, artikel 11.3 a-d,

22 Förordning 883/2004, artikel 11.2 e som säger ”en person på vilken a-d inte är tillämpliga omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat där denne är bosatt”.

23 Förordning 987/2009, artikel 11.1.

24 Tillämpningsförordning 987/2009, artikel 11.1.

25 Se artikel 11.1 i förordning 987/2009 och då särskilt: ” 1. Om två eller flera medlemsstaters institutioner har skilda uppfattningar när det gäller att fastställa bosättningsorten för en person som omfattas av grundförordningen, ska dessa institutioner i samförstånd fastställa var den berörda personen har sina huvudsakliga intressen, på grundval av en samlad bedömning av alla tillgängliga uppgifter om relevanta fakta, *vilket skulle kunna omfatta följande(…)”*

26 Mål 90/97, punkten 28-29, Swaddling, Paju, Jaan, *Introduktion till EU:s socialförsäkringsrätt.* s. 49.

27 Hälso- och sjukvårdslagen 3 §

28 Regeringens proposition 2012/13:109 Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd, s. 14, och Regeringens proposition 1981/82:97 om hälso- och sjukvårdslag, m.m. s. 115

29 Regeringens proposition 2012/13:109 *Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd,* s. 14

30 http://www.skatteverket.se/privat/folkbokforing/omfolkbokforing/folkbokforingssystemet.4.18e1b10334ebe8bc80001379.html (2013-09-05)

31 Bedömningen enligt folkbokföringslagen skiljer sig från Migrationsverkets bedömning av uppehållsrätt när de registrerar nyanlända EU-medborgare i Sverige. Se Skatteverkets ställningstagande om förutsättningar för folkbokföring av EES-medborgare och deras familjemedlemmar: http://www.skatteverket.se/rattsinformation/stallningstaganden/2013/stallningstaganden2013/1312978261311.5.34f3b0b713e2cf5455b450e.html (2013-09-05)

32 Folkbokföringslagen, 3§. Med *tillbringa det kommande året* avses *dygnsvila* i landet under det kommande året.

33 För en kort sammanfattning se tabell 1.

34 Punkten 89-94 i EU-domstolens mål C-413/99, *Baumbast* och punkten 2.3.2 i kommissionens riktlinjer till direktiv 2004/38.

35 http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=857&langId=sv&intPageId=980 , S1-intyget ersätter E106-, E109-, E120- och E121-intygen (2013-09-05).

36 Kommerskollegiums diarienummer 2013/01163.

37 Skatteverkets ställningstagande från 2012-11-14 med rubriken *”Uppehållsrätt – en prövning av privat sjukförsäkring”.*

38 Kommerskollegiums diarienummer 2013/00452.

39 Kommerskollegiums diarienummer 2013/00269.

40 Punkt 57, C-140/12 *Brey.*

41 Punkt 78, C-140/12 *Brey.*

42 Analogt med punkten 80, C-140/12 *Brey.*

43 Punkterna 89 – 94 i EU-domstolens mål C-413/99, *Baumbast.*

44 Kommerskollegiums diarienummer 2012/00500.

45 FEUF, artikel 45.

46 Direktiv 2006/123/EG (direktiv 2006/123), artikel 20.2.

47 Kommerskollegiums diarienummer 2013/00548.

48 FEUF, artikel 18.

49 Kommerskollegiums diarienummer 2013/00240

50 §11b lagen om insättningsgaranti, se också förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om jämförbarhet för avgifter som avser betalkonto, byte av betalkonto och tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner, artikel 14

51 Kommerskollegiums dnr 2013/00968

52 FEUF, artikel 18.

53 Kommerskollegiums diarienummer 2013/01625.

54 Direktiv 2006/123, artikel 20.2.

55 Kommerskollegiums diarienummer 2013/00452-280.

56 Direktiv 2006/123, artikel 20.2.

57 Kommerskollegiums diarienummer 2013/00425-157/2013/01303.

58 FEUF, artikel 18.

59 FEUF, artikel 45.

60 Kommerskollegiums diarienummer 2013/00452-141.

61 Direktiv 2006/123, artikel 20.2.

62 Kommerskollegiums diarienummer 2011/01843.

63 Direktiv 2006/123, artikel 20.2.

64 Kommerskollegiums diarienummer 2011/01843.

65 Direktiv 2006/123, artikel 20.2.

66 Kommerskollegiums diarienummer 2013/01381.

67 Direktiv 2006/123, artikel 20.2.

68 Kommerskollegiums diarienummer 2013/01522.

69 Direktiv 2006/123, artikel 20.2.

70 FEUF, artikel 18.

71 FEUF, artikel 45.

72 Kommerskollegiums diarienummer 2013/00928.

73 FEUF, artikel 18.

74 FEUF, artikel 45.

75 Kommerskollegiums diarienummer 2013/00855

76 Direktiv 2006/123, artikel 20.2.

77 http://www.bolagsverket.se/om/oss/etjanster/elegitimation-1.2160 (2013-09-05)

78 Se s. 33 i Socialstyrelsens rapport om hemlöshet som finns på följande länk: http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19052/2013-5-3.pdf (2013-09-05)

79 Kommerskollegiums diarienummer 2012/00951.

80 FEUF, artikel 18.

81 Se dock svenska bestämmelser i §11b i lag om insättningsgaranti och EU:s förslag till direktiv om jämförbarhet för avgifter som avser betalkonto, byte av betalkonto och tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner /* COM/2013/0266 final - 2013/0139 (COD) */

82 Direktiv 2006/123, artikel 20.2.

83 Punkt 30-34, Mål C-265/95, *Spanska jordgubbar*.

84 Punkt 37, mål C-138/02 *Collins*.

85 Skatteverkets information om begäran om tilldelning av samordningsnummer Dnr/målnr/löpnr: SKV M 2010:03. Från april 2013 rekvirerar Arbetsförmedlingen samordningsnummer till arbetssökande EU-medborgare.

86 Se följande artiklar: http://www.gp.se/nyheter/debatt/1.1790396-fria-rorligheten-i-eu-ar-inte-till-for-oss-som-verkligen-behover-den (2013-09-05), http://www.dn.se/ekonomi/eu-medborgare-forsvinner-pa-arbetsformedlingen/ (2013-09-05), http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=114&artikel=5497114 (2013-09-05)

87 http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Var-verksamhet/Internationellt/Eures.html (2013-09-05)

88 Direktiv 2005/36.

89 Se EU-kommissionens hemsida: http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/regprof/index.cfm (2013-09-05).

90 Direktiv 2005/36

91 Kommerskollegiums diarienummer 2013/01499

92 http://www.byggindustrin.com/erkannandeintyg-skapar-a--och-b-lag-i-br__10541

93 Byggavtalet 2010 http://www.byggnads.se/Documents/Verksamhet/Avtal%20och%20lagar/Byggavtalet%202010.pdf, bilaga H som hänvisar till Yrkesutbildningsavtalet http://www.byggnads.se/Documents/Verksamhet/Avtal%20och%20lagar/Ykesutbildningsavtalet_sammanfattning.pdf

94 Kommerskollegiums diarienummer 2011/01463.

95 Jfr. AD 1977 nr 49.

96 Punkt 32 i mål C-438/05 Viking, punkt 98 i mål C-341/05 Laval, mål C-43/75 Defrenne II, punkt 42 i generaladvokat Maduros utlåtande i mål C-438/05 Viking, se sid. 10 ff I artikel av Derrick Wyatt i *Horizontal Effect of Fundamental Freedoms and the Right to Equality*, se sid. 15 i Jörgen Hettnes rättsutlåtande angående skadestånd i mål nummer A 286/04 samt Sacha Prechal & Sybe de Vries artikel *Seamless web of judicial protection in the internal market*

97 Punkt 34 i mål C-281/98 *Angonese*, punkt 45 i mål C-94/07 *Raccanelli*.

98 Förordning om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen 942/2011 art. 7.

99 Punkt 38-39 i mål C-43/75 *Defrenne II*.

100 Förslag till direktiv om underlättar utövandet av arbetstagares rättigheter i samband med fri rörlighet för arbetstagare (A2013/2205/A).

101 Kommerskollegiums yttrande över förslaget, diarienummer 2013/00932-2.

102 Direktiv 2004/38, artikel 8.

103 Utlänningslagen, §§10-12 3 a kapitlet, direktiv 2004/38, artikel 8.

104 Direktiv 2004/38, artikel 9.

105 Direktiv 2004/38, artikel 10.

106 Kommissionens riktlinjer till direktiv 2004/38, punkten 2.2.

107 Kommissionens MEMO/13/583.

108 http://www.migrationsverket.se/info/5494.html (2013-09-05).

109 Kommerskollegiums diarienummer 2013/00452-291

110 Se fråga 63 i kommissionens *Användarhandledning till direktiv* 2005/36.

111 Direktiv 2005/36, artikel 51.

112 Punkten 11 i mål 21/84 *frankeringsmaskinerna*.

113 Kommerskollegiums diarienummer 2013/01380.

114 Det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet

115 Lagrådsremiss, Uppföljning av rörlighetsdirektivets genomförande, 19 december 2013

116 EU Citizenship Report 2013, s. 17.

117 Reichel, Jane. *God förvaltning i EU och i Sverige*, Jure, Stockholm, 2006 (Reichel), s. 276 ff,

118 Reichel angående mål 103/88 *Costanzo*, 491 ff.

119 Kommerskollegiums diarienummer 2013/00855.

120 http://work.sweden.se/ (2013-12-02).

121 http://europa.eu/youreurope/citizens/index_sv.htm (2013-09-05).

122 Kommerskollegiums diarienummer 2013/00932-2.

123 För exakt lista se ärende 2013/00452

Källförteckning

Europeiska rättskällor

Fördrag

Fördraget om Europeiska unionen (FEU)

Fördraget om Europeiska Unionens funktionssätt (FEUF)

Förordningar

Europaparlamentets och rådets förordning nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Europaparlamentets och rådets förordning nr 862/2007 av den 11 juli 2007 om gemenskapsstatistik över migration och internationellt skydd och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 311/76 om utarbetande av statistik beträffande utländska arbetstagare

Europaparlamentets och rådets förordning 987/2009 av den 16 september 2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (tillämpningsförordningen)

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 492/2011 av den 5 april 2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen (arbetstagarförordningen)

Direktiv

Europaparlamentets och rådets direktiv 96/71/EG av den 16 december 1996 om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster (utstationeringsdirektivet)

Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier (personrörlighetsdirektivet)

Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer (yrkeskvalifikationsdirektivet)

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden (tjänstedirektivet)

Förslag

Förslag till direktiv som underlättar utövandet av arbetstagares rättigheter i samband med fri rörlighet för arbetstagare (A2013/2205/A)

Proposal for a Directive of The European Parliament and of The Council amending Directive 2005/36/EC on the recognition of professional qualifications and Regulation on administrative cooperation through the Internal Market Information System (moderniseringsdirektivet)

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om jämförbarhet för avgifter som avser betalkonto, byte av betalkonto och tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner (COM/2013/0266 final - 2013/0139 (COD))

Rekommendationer

Europaparlamentets och rådets rekommendation av den 23 april 2008 om en europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande

Rättsfall

Mål 26/62 Van Gend en Loos mot Nederlandse Administratie der Belastingen, 1963 - 00003

Mål 75/63 Mrs M.K.H. Hoekstra (née Unger) mot Bestuur der Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten, 1964 - 00347

Mål 43/75 Gabrielle Defrenne mot Société anonyme belge de navigation aérienne Sabena (Defrenne II) 1976 - 00455

Mål 21/84 Europeiska kommissionen mot Franska republiken (Frankeringsmaskiner) 1985 - 01355

Mål 66/85 Deborah Lawrie-Blum mot Land Baden-WürttembergC-C-370/90 The Queen mot Immigration Appeal Tribunal och Surinder Singh, 1986 - 02121

Mål 103/88 Fratelli Costanzo SpA mot Comune di Milano, 1989 - 01839

C-265/95 Europeiska kommissionen mot Franska republiken (Spanska jordgubbar), REG 1997 I-06959

C-90/97 Robin Swaddling mot Adjudication Officer, REG 1999 I-01075

C-281/98 Roman Angonese mot Cassa di Risparmio di Bolzano SpA, REG 2000 I-04139

C-135/08 Janko Rottmann mot Freistaat Bayern, REG 2010 I-01449

C-413/99 Baumbast mot Secretary of State for the Home Department, REG 2002 I-07091

C-138/02 Brian Francis Collins mot Secretary of State for Work and Pensions, REG 2004 I-02703

C-438/05 International Transport Workers' Federation och Finnish Seamen's Union mot Viking Line ABP och OÜ Viking Line Eesti, REG 2007 I-10779, samt generaladvokat Maduros förslag till avgörande

C-341/05 Laval un Partneri Ltd mot Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning 1, Byggettan och Svenska Elektrikerförbundet, REG 2007 I-11767

C-94/07 Andrea Raccanelli mot Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften eV, REG 2008 I-05939

C-140/12 Peter Brey mot Pensionsversicherungsanstalt, generaladvokat Wahls förslag till avgörande

Övrigt material från EU

Bryssel den 10.12.2008 KOM(2008) 840 slutlig rapport från kommissionen till europaparlamentet och rådet om tillämpningen av direktiv 2004/38/EG om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier

Bryssel den 22.6.2011KOM(2011) 367 slutlig grönbok, Modernisering av direktivet om erkännande av yrkeskvalifikationer (Text av betydelse för EES)

Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committe and the Committee of the Regions – EU Citizen Report 2013, EU citizens: your rights, your future, COM(2013) 269 final

Europeiska kommissionen, Vanliga frågor, hämtad från: http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=857&langId=sv&intPageId=980 (2013-09-17)

Europeiska kommissionen, Regulated professions database: http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/regprof/index.cfm (2013-09-05)

Överträdelser i juni: de viktigaste besluten, European Commission - MEMO/13/583 20/06/2013: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-583_sv.htm

Europeiska kommissionen, Användarhandledning, Direktiv 2005/36/EG, Allt du vill veta om erkännande av yrkeskvalifikationer, hämtad från: http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/guide/users_guide_sv.pdf (2013-09-18)

Your Europe, Citizens, hämtad från: http://europa.eu/youreurope/citizens/ (2013-09-17)

Svenska rättskällor

Folkbokföringslag (1991:481)

Lagen om insättningsgaranti (1995:1571)

Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

Lag om medbestämmande i arbetslivet (1976:580)

Utlänningslag (2005:716)

Folkbokföringen SOU 2009:75

Kammarrätten i Stockholm 2012-12-20 6343-11

Artiklar

Dashwood, Alan, Viking and laval: Issues of Horizontal Direct Effect, s. 534. Vol 10 (2007-2008), *Cambridge Yearbook of European Legal Studies* 525;

Derrick, Wyatt, Horizontal Effect of Fundamental Freedoms and the Right to Equality, *Croatian Yearbook of European Law & Policy, Vol. 4, 2008*

Jörgen Hettnes rättsutlåtande angående skadestånd i mål nummer A 286/04

Sacha Prechal & Sybe de Vries, Seamless web of judicial protection in the internal market, *European Law Review*, Volume 34 No.1 February 2009

Göteborgsposten, Fria rörligheten i EU är inte till för oss som verkligen behöver den, hämtad från: http://www.gp.se/nyheter/debatt/1.1790396-fria-rorligheten-i-eu-ar-inte-till-for-oss-som-verkligen-behover-den (2013-09-05),

Dagens Nyheter, EU medborgare försvinner på arbetsförmedlingen, hämtad från: http://www.dn.se/ekonomi/eu-medborgare-forsvinner-pa-arbetsformedlingen/ (2013-09-17)

Sveriges Radio, Arbetsförmedlingen följer inte reglerna, hämtad från http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=114&artikel=5497114 (2013-09-17)

Erkännandeintyg skapar A- och B-lag i branschen: http://www.byggindustrin.com/erkannandeintyg-skapar-a--och-b-lag-i-br__10541 (2013-09-17)

Böcker

Barnard, Catherine, *The substantive law of the EU – The Four Freedoms*, fjärde upplagan, Oxford, 2010

Chalmers, D et al., *European Union Law: Cases and Materials*, andra upplagan, Cambridge University Press, 2010

Paul P. Craig, de Búrca, Gráinne, *EU Law: Text, Cases and Materials*, fjärde upplagan, Oxford University Press, 2008

Paul P. Craig, de Búrca, Gráinne, *EU Law: Text, Cases and Materials*, femte upplagan, Oxford University Press, 2011

Paju, Jaan, *Introduktion till EU:s socialförsäkringsrätt*, första upplagan, Nordstedts Juridik, 2012

Reichel, Jane, *God förvaltning i EU och i Sverige,* Jure, Stockholm, 2006 (avhandling)

Rapporter

DG Employment, Social Affairs and Inclusion via DG Justice Framework Contract, *A fact finding analysis on the impact on the Member States' social security systems of the entitlements of non-active intra-EU migrants to special non-contributory cash benefits and healthcare granted on the basis of residence:* http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/facebook/20131014%20GHK%20study%20web_EU%20migration.pdf (2013-10-25)

Migration Policy Institute, Benton, Meghan and Petrovic Milica, *How free is free movement? Dynamics and drivers of mobility within the European Union*: http://www.migrationpolicy.org/pubs/MPIEurope-FreeMovement-Drivers.pdf (2013-10-25)

CEPS, *Social Benefits and Migration: A Contested Relationship and Policy Challenge in the EU*: http://www.ceps.eu/book/social-benefits-and-migration-contested-relationship-and-policy-challenge-eu (2013-09-24)

CEPS, *Securing EU Growth from Services, Federica Mustilli and Jacques Pelkmans*: http://www.ceps.eu/book/social-benefits-and-migration-contested-relationship-and-policy-challenge-eu (2013-09-24)

LO, Facket och EU, *Gäst i verkligheten – om utstationerad arbetskraft i praktiken*, Claes-Mikael Jonsson och Göran Larsson. Arbetslivsenheten: http://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_gast_i_verkligheten_pdf/$File/Gast_i_verkligheten.pdf (2013-09-17)

LO, Rapport, *Vinnare och förlorare, Om konkurrens med arbetskraftskostnader inom EU*: http://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vres/lo_fakta_1366027492914_vinnare_och_forlorare_webb_pdf/$file/Vinnare%20och%20f%C3%B6rlorare_webb.pdf (2013-09-17)

OECD, *International Migration Outlook 2013*: http://www.oecd.org/els/mig/imo2013.htm (2013-09-18)

SACO, *Orientering utan karta och kompass*: http://www.saco.se/Forskning--kunskap/Publikationer-fran-Saco/rapporter/orientering-utan-karta-och-kompass/, (maj 2013)

Socialstyrelsen, *Hemlöshet bland utrikesfödda personer utan permanent uppehållstillstånd i Sverige,* ISBN 978-91-7555-060-2, Artikelnummer 2013-5-3, Publicerad www.socialstyrelsen.se, (maj 2013)

Socialstyrelsen, *EG-rätten och socialtjänsten*, Artikelnr 2008-126-3, 2008: http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8774/2008-126-3_20081263_rev.pdf (2012-09-18)

Stockholms Stadsmission, *HEMLÖS 2012*, Stockholms Stadsmissions årliga hemlöshetsrapport, Tredje årgången, Tema: EU-medborgare som lever i hemlöshet i Sverige: http://www.stadsmissionen.se/Global/Om%20oss/Press/Dokument/Heml%C3%B6s%202012.pdf (2013-09-18)

Statskontoret, *Kartläggning och bedömning av valideringsinsatser för utrikes födda*: http://www.statskontoret.se/upload/Publikationer/2013/201306.pdf (2013-09-24)

Sveriges Kommuner och Landsting, *Vård av personer från andra länder*, femte omarbetade upplagan, Stockholm, maj 2010: http://brs.skl.se/brsbibl/kata_documents/doc39708_1.pdf (2013-09-17)

WTO & ILO, *Trade and employment, challenges for policy research*: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_091038.pdf (2013-09-17)

Information från myndigheter

Skatteverket, Folkbokföring, hämtad från: http://www.skatteverket.se/privat/folkbokforing.4.18e1b10334ebe8bc800039.html (2013-09-13)

Skatteverket, Personnumrets uppbyggnad, hämtad från: http://www.skatteverket.se/privat/folkbokforing/omfolkbokforing/personnumretsuppbyggnad.4.18e1b10334ebe8bc80001502.html (2013-09-17)

Skatteverkets ställningstagande om förutsättningar för folkbokföring av EES-medborgare och deras familjemedlemmar, hämtad från: http://www.skatteverket.se/rattsinformation/stallningstaganden/2013/stallningstaganden2013/131297826131111.5.34f3b0b713e2cf5455b450e.html (2013-09-05)

Skatteverket, Folkbokföringens historia, hämtad från: http://www.skatteverket.se/privat/folkbokforing/omfolkbokforing/folkbokforingigaridag/folkbokforingenshistoria.4.18e1b10334ebe8bc80003006.html (2013-09-17)

Skatteverkets information om begäran om tilldelning av samordningsnummer Dnr/målnr/löpnr: SKV M 2010:04, hämtad från: http://www.skatteverket.se/rattsinformation/meddelanden/2010/meddelanden2010/skvm201003.5.233f91f71260075abe8800024297.html (2013-09-17)

Skatteverkets ställningstagande från 2012-11-14 med rubriken ”Uppehållsrätt – en prövning av privat sjukförsäkring” (2013-09-17)

Försäkringskassans internmeddelande, 2013-041, ”Svensk socialförsäkring, bosättningsprövning och uppehållsrätt”

Bolagsverket, Om e-legitimation: http://www.bolagsverket.se/om/oss/etjanster/elegitimation-1.2160 (2013-09-05)

Försäkringskassan, Om socialförsäkringen: http://www.forsakringskassan.se/omfk/om_socialforsakringen/!ut/p/b1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfGjzOItjAx8nZwMHQ0sgg0sDDwtPSxd3SyN3F18jYAKI0EKDHAARwNCr3009Ky9fJz07L1w_WjwKrxGObnkZ-bqlQG1EZYuKoCACXmpbO/dl4/d5/L2dJQSEvUUt3QS80SmtFL102XzgyME1CQjFBMDhTMDgwSTlIOUVGOTJHREQw/ (2013-09-05)

Arbetsförmedlingen, Eures, hämtad från: http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Var-verksamhet/Internationellt/Eures.html (2013-09-05)

Migrationsverket, Väntetider för ansökningar från EU-medborgare och deras familjer, hämtad från: http://www.migrationsverket.se/info/5494.html (2013-09-05)

Svenska institutet, Sweden.se, Work, hämtad från: http://www.sweden.se/work (2013-09-05)

Material från Kommerskollegium

Making Trade happen: business perspectives on cross-border movements of persons, National Board of Trade, June 2013 – First Edition. ISBN: 978-91-86575-66-3

Kommerskollegiums yttrande över Förslag till direktiv som underlättar utövandet av arbetstagares rättigheter i samband med fri rörlighet för arbetstagare (A2013/2205/A, diarienummer 2013/00932-2)

Aktörer som bidragit med information

Europa direkt
Ditt Europa

Belgiska ambassaden
Cypriotiska ambassaden
Danska ambassaden
Estniska ambassaden
Grekiska ambassaden
Italienska ambassaden
Lettiska ambassaden
Litauiska ambassaden
Nederländska ambassaden
Polska ambassaden
Rumänska ambassaden
Slovakiska ambassaden
Spanska ambassaden
Ungerska ambassaden
Österrikiska ambassaden

Finsk-svenska handelskammaren
Franska handelskammaren

Arbetsförmedlingen, Eures
Försäkringskassan
Lunds universitet
Migrationsverket
Skatteverket
Socialstyrelsen
Svenska institutet
Ungdomsstyrelsen
Universitets- och Högskolerådet, Forum för internationalisering
Uppsala universitet
Örebro universitet

Advokatfirman Öberg & Associés
Centrum för rättvisa
Hallå Norden
SACO
Svenskt Näringsliv

Försäkringsbolag[123]

Kommerskollegium
National Board of Trade

Box 6803, S-113 86 Stockholm, Sweden
Phone +46 8 690 48 00 Fax +46 8 30 67 59
E-mail registrator@kommers.se www.kommers.se